

اصول علمه دینی ها

گوردجی‌یف
Gurdjieff

Harmonious Development of Man (Institute for) را در آنجا بنا نهاد تا به اعتقاد او جایی باشد که به نیاز شاگردان و هوادارانش به بازشناخت آموزه‌ها و تعالیم وی پاسخ دهد. زیرا وی بر این باور بود که لازم است شاگردانش به بازاندیشی و درک بویین این آموزه‌ها و تعالیم همت گمارند. احساسش این بود که می‌توان این آموزه‌ها را با انجام فعالیت‌های فوق‌العاده و گاه طاقت‌فرسا مانند آنچه که ماریه، استاد تبتی قرن سیزدهم انجام می‌داد، کشف و درک کرد. در سال ۱۹۲۴ به همراه تنی چند از شاگردانش اولین سفرش به ایالات متحده را انجام داد. پیش از بازگشت تصمیم گرفت اوراگه به نمایندگی از سوی گروه در آنجا بماند. در طی سال‌های ۱۹۲۴ تا ۱۹۳۴ گوردجی‌یف بیشتر وقتش را صرف نوشتن کتاب کرد. ۲

متون مقدس یا محترم

در این فرقه به طور رسمی متنی که متن مقدس فرقه باشد معرفی نشده است اما پیروان گوردجی‌یف بر نوشته‌های اولیه‌اش تکیه زده‌اند. همه و هر چیز (All and Everything) مجموعه‌ای سه‌جلدی است که عبارت‌اند از:
 ۱. قصه‌های بیلزبوب برای نوه‌اش (Seelzebub's Tales To His Grandson)

در سال ۱۹۲۲ به‌طور غیررسمی در مسکو فرقه‌ای شکل گرفت که از همان آغاز مردم را به گرد تعالیم گوردجی‌یف جمع کرد. ۱. کیورگی ایوانوویچ گوردجی‌یف (Georgi Ivanovich Gurdjieff) در سال ۱۸۷۴ در شهر الکساندرپول در ارمنستان شوروی که امروزه به گیومری معروف است به دنیا آمد. وی پزشکی خوانده و دوره آموزش کشیش مسیحیت ارتدکس شرقی را نیز گذرانده بود. در جست‌وجو برای یافتن پاسخ پرسش‌های اساسی و غایی‌اش دنیای تحصیلات آکادمیک را ترک کرد و در طی سال‌های ۱۹۰۸ تا ۱۹۱۲ سراسر خاورمیانه، هندوستان، تبت و آسیای مرکزی را برای یافتن گمشده‌اش زیر پا گذاشت. او خود در زندگینامه خود نوشتن از این اردوگشی و مواجهه با مدرسه‌های دینی و دیرها به دینار با مردان برجسته یاد می‌کند. در سال ۱۹۱۲ در مسکو با نویسنده خطیبه ریاضی‌دان و شاگرد مشهورش اوسپنسکی دیدار کرد. اوسپنسکی به گسترش تعالیم و افکار گوردجی‌یف در ایالات متحده امریکا کمک زیادی کرد. تا سال ۱۹۲۰ گوردجی‌یف بیشتر اوقات زندگی‌اش را در روسیه و گرجستان گذراند. برای فرار از دوران سخت و پر آشوب انقلاب بلشویکی، و پس از عبور از گرجستان، کنستانتین پول و آلمان در سال ۱۹۲۲ به همراه جمعی از یارانش به فرانسه رفت. مؤسسه رشد هماهنگ انسان

زندگی (مفهوم) است. به تصویر می کشد.

۲. دیدگاه گوردجیف (Meeting with Remarkable Men) (درباره دوران جوانی، مصیبات، اردو کشی و معرفت جویبی گوردجیف)

۳. زندگی تنها زمانی واقعی است که «من هستم» (Life is Real Only then, When "I Am") (تأملی در آموزه‌ها و تعالیم گوردجیف). در سال ۱۹۷۸ فیلمی بر اساس کتاب دیدار با مردان برجسته ساخته شد. برخی از شاگردان معتقدند که کتاب قصه‌ها را باید شرح و تفسیر کرد اما برخی دیگر می‌گویند باید آن را بدون تفسیر در اختیار مردم قرار داد تا خود آن را درک و مضامینش را کشف کنند. ^۲ همین اعتقاد باعث شد که کتابی مانند کتاب مقدس یا کتاب دعای همگانی (The Book of Common Prayer) در بنیادها موجود نباشد. ^۲

درباره شمار هواداران این فرقه آمار دقیق و رسمی در دست نیست. در عین حال برخی نویسندگان تمدن آنها را در ایالات متحده بیش از ۵۰۰۰ نفر برآورد کرده‌اند. بیشتر آنها سفیدپوستان تحصیل کرده و از طبقه متوسط جامعه‌اند که در مناطق شهری زندگی می‌کنند. ^۵ بنیادهای گوردجیف در نیویورک، لس‌آنجلس، سان‌فرانسیسکو و واشنگتن دی‌سی مستقرند و همین مناطق جاهایی هستند که آموزه‌های گوردجیف فعالانه تعلیم داده می‌شود. نهادهایی نیز هستند که نام گوردجیف را بر خود دارند اما هیچ ارتباطی با بنیادهای گوردجیف و یا حتی کسانی که زیر نظر خود او تعلیم دیده باشند، ندارند. ^۶

اعتقادات فرقه گوردجیف

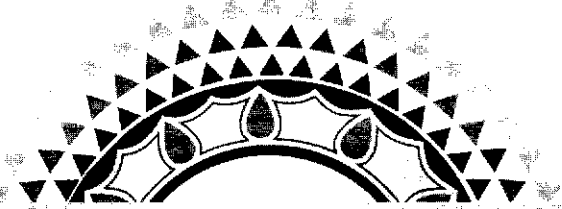
اعتقاد مبنا در تعالیم گوردجیف آن است که افراد در تکاپوی رسیدن به کمال نفسانی و شناخت مکان و منزلت خویش در جهان مقدس و محترم کنونی هستند. در این باره اصطلاح Self-Observation (خود نگری) را به کار می‌برند که به معنای خود-دگرگونی، خود-آگاهی، و راهی شدن به درون جسم و جان است. گوردجیف به شاگردانش تعلیم می‌داد که در حال زندگی کنند. یکی از تمرین‌هایی که توصیه می‌کرد زمزمه "I am" (من هستم) بود. با گفتن «من» فرد به جایگاه فکری خود توجه می‌کند. وقتی «هستم» را بر زبان جاری می‌سازد مقام احساس را در نظر می‌آورد. او شاگردانش را ترغیب می‌کرد که در هر ساعت یک بار این را با خود نجوا کنند. از نظر کاربرد واژگان جنبش گوردجیف شبیه ادیان سنتی و جنبش‌های استعدادی بشری است. برای نمونه، این

جنبش از واژگان "Path" (طریق) "Blaance" (اعتدال)، "Lower" (دانی) استفاده می‌کند. ^۷ پیروانی که تعالیم گوردجیف عالی‌ترین راه برای رسیدن به درک عمیق از خود راه خود نگری است. آنان همچنین بر این اعتقادند که آدمیان نیازمند تزکیه‌اند و برای انجام آن باید با دیگران ارتباط برقرار کنند و خود را نزد آنها بشکافند.

یکی از بارهای کلیدی گوردجیف این است که افراد زندگی‌شان را در بومی خواب روحی سر می‌کنند و نسبت به جوهر خود و نیروهای بیرونی ناآگاهند. انسان مانند ماشین است که اتوماتیک به کنش‌ها واکنشی نشان می‌دهد. شاگردان وی معتقدند که این حالت از سه مرکز یا طریق حاصل می‌شود: مرکز عقلی که در سر واقع است، مرکز جسمانی که در دل است و مرکز جسمانی که در شکم جای دارد. ^۸

سه طریق نخست عبارت‌اند از: ۱) راه فقیر (Way of Fakir)، مرکز جسمانی که مستلزم پرهیز جسمانی و ریاضت سخت است؛ ۲) راه راهب (Way of Monk)، مرکز عاطفی، که مستلزم عبادت ایمان، عشق و توجه کامل به احساس است؛ و ۳) راه یوگی (Way of Yogi)، مرکز عقلانی یا طریق دانش، که توجه عقلی را می‌تولید. «راه چهارم» راهی است مرکب از هر سه عنصر ذهن، جسم و احساس. در این راه شاگردان در اوضاع و شرایط پرتنش وارد می‌شوند و باید به کسب خودآگاهی هوشیار اقدام کنند. مردم چه بسا یا رقص یا سماع برانگیخته شوند؛ رقصی که در دورانی که گوردجیف در روسیه بود؛ ایامی که «حرکت‌ها» داشت و سرانجام به فرانسه عزیمت کرد «ژیمناستیک مقدس» نام گرفت. با تمرین رقص و ممارست در این راه رهروان از خواب روحی بیدار می‌شوند. چون این راه یک سنت شفاهی است لذا جزئیات آن در تقصی از آن می‌دانیم. با این همه باید تصدیق کرد که تعالیم گوردجیف از این راه‌ها فراتر رفته است. پیروانی گوردجیف حرکت‌ها و تمرین‌هایی را انجام می‌دهند که علاوه بر ژیمناستیک مقدس «حرکت‌های گوردجیف» (Gurdjieff Movements) نیز نامیده می‌شوند که گوین تعبیری استعاره‌ای از حرکت‌ها و جابه‌جایی‌های گوردجیف است.

راه چهارم که «کار» یا «راه انسان زبردست» نیز نامیده می‌شود زمانی است که کاری در هر سه راه جسم (فقیر)، احساس (راهب) و عقل (یوگی) انجام گیرد. اوسپنسکی در کتابش با عنوان جست‌وجوی اعجاز‌آمیز (The Search of Miraculous) از این راه چهارم بحث کرد. به خلاف راه‌های دیگر که فرد از زندگی عادی‌اش جدا می‌شود، راه چهارم این

شاگردان اصلی گوردجی‌یف و دوران پس از مرگ وی

گوردجی‌یف با پنج تن همکاری نزدیک داشت. این افراد به انتقال افکار و عقاید او کمک زیادی کرده‌اند. پس از مرگ وی در سال ۱۹۴۹ اینان گام‌های اصلی و نخستین را برای ادامه راه برداشتند و از پس تلاش آنها گوردجی‌یف در سراسر جهان گسترش یافت.

۱. پیوتر دمیانویچ اوسپنسکی. (Pyotr Demianich Ouspensky; معروف‌ترین شاگرد گوردجی‌یف که اولین دبیرانش در سال ۱۹۱۵ در مسکو انجام شد. پ. د. اوسپنسکی نویسنده و مدرسی که معروف‌ترین کتابش، در جست‌وجوی اعجاز، از رشد و گسترش آموزه‌ها و افکار گوردجی‌یف در ایالات متحده و انگلیس بحث می‌کند. وی مرکزی با نام Lyne Place در خارج از سوری (Surrey) در کشور انگلیس تأسیس کرد تا مرکزی برای تعلیم و تعلم تعلیم گوردجی‌یف باشد. اگرچه بر اساس تاریخ وفات زودتر از گوردجی‌یف از دنیا رفت اما کارها و آثار وی در دوران پس از مرگ گوردجی‌یف نقشی بسیار موثر داشت.^{۱۲}

۲. توماس دو هارتمان. (Thomas De Hartmann; با خلق آهنگی که به هنگام انجام حرکت‌های گوردجی‌یف پخش می‌شود به افکار و عقاید گوردجی‌یف خدمت کرد. وی یکی از اعضای مؤسس بنیاد گوردجی‌یف در نیویورک بود. با همکاری همسرش اولگا کتاب در زندگی ما با آقای گوردجی‌یف (In Our Life with Mr. Gurdjieff) را تألیف کرد که در آن به شرح ماجراهایی که از سال ۱۹۱۷ تا ۱۹۲۲، دورانی که با گوردجی‌یف سر کردند، پرداخته‌اند.^{۱۳}

۳. آلفرد ر. اوراگه. (R. Orage; ۳۷۸۱-۴۳۹۱) نویسنده انگلیسی و دبیر نقدنامه ادبی عصر جدید. یکی از همکاران وی در این نشریه کاترین مانسفیلد (Katherine Mansfield) بود که به‌توسط اوراگه با گوردجی‌یف آشنا شد و بعدها با همین اعتقاد دار فانی را بدرود گفت. اوراگه با فروش نقدنامه در پی جا انداختن گوردجی‌یف در فرانسه بود. در اوایل دهه ۱۹۲۰ در فسانتین بلو (Faountainbleau) در فرانسه سکونت گزید و بعدها به عنوان نماینده گوردجی‌یف به ایالات متحده رفت و در آنجا مستقر شد. توانایی وی در جذب نویسندگان و هنرمندان بر شمار هواداران کیفی و برجسته گوردجی‌یف در ایالات متحده افزود. در کنار کارهایی که در امریکا انجام داشت، دو کتاب بیلزوب و دبیار با مردان برجسته گوردجی‌یف را نیز از

دستی جمعی، سمینارهای سخنرانی. گفت‌وگو سروکار دارند. از آنجایی که گوردجی‌یف معتقد به کار گروهی بود، چون آن را هم برای اعضا و هم راهنمای گروه مفید می‌دید لذا غالب برنامه‌های این جنبش با الهام از او به صورت گروهی و تیمی انجام می‌گیرد. در طول تابستان فعالیت‌های نهادی تعطیل است. در عین حال هر کسی بنا به عقیده گوردجی‌یف باید از مراقبه در صبح و شام غافل نباشد و بناند که مراقبه تعطیل‌بردار نیست.^{۱۱}

کوتاه گفته‌های گوردجی‌یف

۱. بالاترین چیزی که انسان می‌تواند به آن دست یابد، قدرت انجام است.
۲. همیشه و همه جا خودت را به یاد داشته باش.
۳. اگر با علم به بد بودن مرتکب بد شوی، مرتکب گناهی شدی که جبران آن دشوار است.
۴. هنر را با احساسات دوست مدار.
۵. یکی از نشانه‌های حقیقی انسان خوب احترام گذاشتن به پدر و مادر است.
۶. در قضاوت درباره دیگران خود را در نظر بگیر، در این صورت به‌ندرت به خطا می‌افتی.
۷. فقط به کسانی دست یاری بده که تیلی نباشند.
۸. به همه دین‌ها احترام بگذر.
۹. من دوستدار کسی هستم که کار کند.
۱۰. درباره دیگران بر اساس گفته‌های دیگران قضاوت نکن.
۱۱. بین مردم درباره تو چه فکر می‌کنند، نه آنکه چه می‌گویند.
۱۲. درک شرقی و دانش غربی را داشته باش و نگاه به تخصص بپرداز.
۱۳. عشق را نخست در حیوانات تجربه کن، آنها خیلی با احساس‌ترند.
۱۴. با درس دادن به دیگران، خودت می‌آموزی.
۱۵. به یاد داشته باش که در اینجا کار وسیله است نه هدف.
۱۶. بدان فقط کسی می‌تواند عدالت بورزد که بتواند خود را جای دیگران قرار دهد.
۱۷. اگر طبیعتی نقاد ناری مآذنت در دنیا بی‌فایده است.
۱۸. کسی که خود را از مرض «فردا» نجات دهد فرصت رسیدن به چیزی که به خاطر آن به اینجا آمده است را می‌یابد.
۱۹. کیفیت خواب است که آرامش می‌آورد نه کمیت.
۲۰. کم بخواب تا افسوس نخوری.
۲۱. ایمان آگاهانه آزادی است، ایمان عاطفی بردگی، ایمان از روی عادت حماقت.

جلبایی و ترک را لازم ندارد. با تمرین این راه افراد به تعادل می‌رسند تعادل میان هر سه راه یا مرکز. وقتی تعادل محقق شود آگاهی نیز امکان می‌یابد. زیستن و کارکردن با دیگران مهم است. استدلال گوردجی‌یف این است که افراد متفاوت می‌بینند. نگاهشان به اشیا متفاوت است. بنابراین، اگر با هم باشند درک و شناختشان بهتر و روشن‌تر می‌شود. توجه دیگر برای این عقیده این است که تفاوت‌ها برای کار درونی و باطنی انرژی می‌آفرینند. باورهای صوفیانه نیز با این راه چهارم همانندی دارد.^۹

بر اساس نوشته‌های برخی نویسندگان تعلیم گوردجی‌یف دو بعد دارد: روان‌شناختی و کیهان‌شناختی. بیدار کردن مردم از خواب با بعد روان‌شناسی سروکار دارد. رسالت تعلیم گوردجی‌یف رسیدن به آگاهی با روش‌هایی است که در راه چهارم معین شدند. مطابق تعلیم وی، آگاهی چهار مرتبه دارد: خواب، آگاهی موسوم به آگاهی بیدارگر، خود-احضاری و آگاهی آفاقی. بعد کیهان‌شناختی با انرژی و کیهان سروکار دارد. او معتقد بود که انرژی تولیدشده هستی را تغذیه می‌کند و در نتیجه به حفظ هستی می‌انجامد. اگر انسان از راه رسیدن به آگاهی بازماند، هستی به سراغ دیگر فراهم‌آوردگان انرژی می‌رود. اضافه بر این، انسان نسبت به هستی هوشمند مسؤول است.^{۱۰}

مؤسسه رشد هماهنگ انسان، مدرسه‌ای بود که گوردجی‌یف در شهری نزدیک پاریس، پایتخت فرانسه ایجاد کرد. در آنجا به هواداران تعلیم داده می‌شد که دیگران را درباره گوردجی‌یف آگاه سازند. مؤسسه مزبور از سال ۱۹۲۲ تا ۱۹۳۳، سالی که گوردجی‌یف به پاریس نقل‌مکان کرد، در همین شهر مستقر بود. در سه سال نخست شاگردان «ژیمناستیک مقدس» را می‌آموختند و تمرین می‌کردند اما در سال‌های بعدی گوردجی‌یف به نوشتن و تألیف کتب مشغول شد.

از معتقدات هواداران این جنبش آن است که درک و فهم سنت شفاهی به رابطه نزدیک استاد و شاگرد نیاز هست. آنان که در خارج از بنیادها هستند فرصت و امکان شناخت این آموزه‌ها را ندارند. از این رو آنان با بیرونیان از تعلیم و آموزه‌ها سخن نمی‌گویند. اضافه آنکه آنان معتقدند بحث کردن از سنت شفاهی در میان عموم و در خارج از بنیادها چه بسا نتیجه معکوس دهد و به ابهام، پیچیدگی، بدفهمی و سردرگمی منتهی شود. این باور به عدم افزایش چشمگیر شمار هواداران این جنبش انجامید.

سال آموزشی در بنیادهای گوردجی‌یف مانند تقویم آموزشی رایج غرب است. از ماه سپتامبر تا ژوئن، در طی دوره آموزش شاگردان با کلاس‌های جنبش، جلسات گروهی، مدیتیشن نشسته، کارهای هنری و

cial Gurdjieff Home Page. (Date: 2/25/99).

5. Cult of Personality Baker, George and Walter Driscoll. Gurdjieff in America: An Overview.

<http://www.bmrc.berkeley.edu/people/rhodes/html/G-Baker.htm#History>. (Page 3) (Date: 2/17/99)

6. Location of group Baker, George and Walter Driscoll. America's Alternative Religions (Gurdjieff in America: An Overview) Albany, NY: State University of New York Press, 1995. (page 261).

7. Terms Baker, George and Walter Driscoll. Gurdjieff in America: An Overview. Essay on Home Page of Gurdjieff in America: An Overview.

<http://www.bmrc.berkeley.edu/people/rhodes/html/G-Baker.htm#History>. (page 8) (Date: 2/17/99).

8. Eastern Traditions. Chicago: Open Court, 1997. (page 288).

9. Liturgy by George Baker and Walter Driscoll. Essay on Home Page of Gurdjieff in America: An Overview. Page 8. (Date: 2/17/99).

10. Universe Rawlinson, Andrew. The Book of Enlightened Masters: Western Teachers in Eastern Traditions. Chicago: Open Court, 1997. (page 290).

11. Meditation Baker, George and Walter Driscoll. America's Alternative Religions (Gurdjieff in America: An Overview) Albany, NY: State University of New York Press, 1995. (page 261).

12. Ouspensky Baker, George and Walter Driscoll. America's Alternative Religions (Gurdjieff in America: An Overview) Albany, NY: State University of New York Press, 1995. (page 261).

13. De Hartman by George Baker and Walter Driscoll. Essay on Home Page of Gurdjieff in America: An Overview. Page 4. (Date: 2/17/99).

14. Orage Rawlinson, Andrew. The Book of Enlightened Masters: Western Teachers in Eastern Traditions. Chicago: Open Court, 1997. (page 290).

15. Lord Pentland by George Baker and Walter Driscoll, p. 8. Essay on Home Page of Gurdjieff in America: An Overview. (Date: 2/17/99)/

16. De Salzman Rawlinson, Andrew. The Book of Enlightened Masters: Western Teachers in Eastern Traditions. Chicago: Open Court, 1997. (page 311).

منبع نوشته حاضر مجموعه تحقیقات انجام گرفته در دانشگاه ویرجینیا است که زیر نظر زنده یاد دکتر جفری هدن (Jeffrey Hadden) صورت گرفته است. این مجموعه منبعی ارزشمند برای آشنایی با آنچه جنبش های نوپدید دینی یا ادیان جدید نامیده می شود. نشانی اینترنتی آن از این قرار است:

www.religiousmovements.lib.virginia.edu/nrms/gurdjieff

روسی به انگلیسی ترجمه کرد. مقالات بی شماری نیز درباره دین، فلسفه و روان شناسی نوشت. ۱۴

۴. لرد پنتلند (Lord Pentland) معروف به هنری جان سینکلر در طی دهه ۱۹۲۰ تا ۱۹۳۰ شاگرد گوردجیف بود. آشنایی او با گوردجیف از طریق آقا و خانم اوسپنسکی بود. در ۱۹۵۳ رئیس بنیاد گوردجیف در نیویورک و سان فرانسیسکو شد. تا پیش از مرگش در سال ۱۹۸۴ رهبر جنبش گوردجیف در ایالات متحده بود. ۱۵

۵. جین دو سالزمان (Jeanne de Salzman) هواداری ارتدکس که سی سال در گوردجیف مطالعه و تحقیق کرد. پس از مرگ گوردجیف به گسترش و رواج تعالیم وی پرداخت. خانم سالزمان در آرزوی گوردجیف اولین و دومین دوره همه و هر چیز سه بخشی، قصه های بیلزوبوب برای نواش و دیدار با مردان برجسته را چاپ کرد. حرکتها و رقص مقدس وی را نیز حفظ کرد و تعلیم داد. با این کار آنها را تا به امروز تلاوم بخشید. ۱۶

در پایان و برای پرهیز از اطبات کلام برخی آدرس های اینترنتی و تعدادی کتاب و مقاله برای مطالعه و تحقیق بیشتر معرفی می شوند.

نشانی های اینترنتی:

- www.gurdjieff.org
- www.geocities.com/Paris/181
- www.pcisys.net/kmccabe/fourthway/glossary.html
- www.fourthway.com

بی نوشت ها:

1. Year Founded Baker, George and Walter Driscoll. Gurdjieff in America: An Overview. [Htt://www.bmrc.berkeley.edu/people/rhodes/html/G-Baker.htm#History](http://www.bmrc.berkeley.edu/people/rhodes/html/G-Baker.htm#History). (Date: 2/17/99).
2. Writing Baker, George and Walter Driscoll. America's Alternative Religions (Gurdjieff in America: An Overview) Albany, NY: State University of New York Press, 1995.
3. Beelzebub's Tales Baker, George and Walter Driscoll. America's Alternative Religions (Gurdjieff in America: An Overview) Albany, NY: State University of New York Press, 1995. (page 259).
4. Gurdjieff's Aphorisms Listed on Offi-